

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 20 mars 1925 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om införande i fattigvårdslagen av bestämmelse om skyldighet för hemortskommun att erlägga ränta å av vistelsekommun till understödstagare utgivet belopp.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 105, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Ericson* i Boxholm hemställt, att riksdagen ville besluta införa en bestämmelse i gällande fattigvårdslag, att hemortskommun är skyldig att jämväl erlägga ränta å belopp, som vistelsekommun för understödstagare utgivit, ävensom att vederbörande utskott måtte utforma härför lämplig lagtext.

De i 8 kapitlet av lagen om fattigvården den 14 juni 1918 sammanförda reglerna om fattigvårdssamhällets inbördes ersättningsskyldighet innehålla ingen bestämmelse därom, att ränta skall utgå å belopp, varmed hemortskommunen har att ersätta vistelsekommunen för av denna lämnad fattigvård. Ej heller i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871 gavs något stadgande i detta hänseende.

*Gällande
rätts ställning
till frågan
om ränta å
fattigvårdskostnad.*

I det till grund för 1918 års fattigvårdslag liggande, av fattigvårdslagstiftningskommittén den 19 februari 1915 avgivna betänkande anfördes beträffande förevarande spörsmål:

Ränta å fattigvårdskostnad har stundom fordrats i uppkomna tvister, men anspråk därpå har, såvitt kommittén är bekant, städse ogillats. Denna uppfattning synes kommittén överensstämma med vad som enligt sakens natur bör gälla. Fattigvård vare sig kontant eller in natura är ej något sådant utlägg, att ränta därå bör utgå. Något stadgande i lagen, huru härmed bör förhållas, torde ej erfordras.

Vissa av de myndigheter, som yttrade sig över nämnda betänkande, hävdade i detta avseende en annan mening än kommittén och ifrågasatte, huruvida ej stadgande, att ränta åtminstone under vissa förhållanden skulle utgå, borde inflyta i lagen.

Vid föredragning av lagförslaget i statsrådet uttalade emellertid vederbörande departementschef sin anslutning till kommitténs ståndpunkt eller att ränta icke skulle utgå; och ifrågasattes vid lagförslagets prövning av riksdagen ej någon ändring härutinnan.

Rättspraxis efter nya fattigvårdslagens genomförande har ock omfattat denna, dessförinnan upprepade gånger fastslagna grundsats (se kammar-rättens utslag i plenumål den 9 februari 1922, återgivet i Svenska fattigvårds-förbundets tidskrift för år 1922, sid. 128).

Motiveringen till nu förevarande motion.

Till stöd för det i nu förevarande motion framställda yrkandet om införande i fattigvårdslagen av stadgande om skyldighet för hemortskommun att i hithörande fall gällda ränta å vistelsekommun tillkommande ersättningsbelopp, har av motionären anförts huvudsakligen tvenne skäl. *Dels* skulle enligt motionärens mening därigenom vinnas ett medel till motverkande av den nu allmänt förekommande benägenheten att även i fall, då hemortsrättsfrågan synes fullt klar, låta framställda ersättningsanspråk gå till tvist, varigenom för vederbörande kommun utan någon olägenhet vinnes anstånd med betalnings erläggande årlis framåt, *och dels* skulle genom ett dylikt stadgandes tillkomst rådas bot mot den nuvarande obilligheten, att en kommun, som fått taga hand om understödstagare, tillhörande annan kommun, skall nödgas att år efter år, medan tvist pågår, räntefritt tillhandahålla de till understödets utgörande erforderliga medlen.

Utredning angående fattigvårdstvisternas ökning efter tillkomsten av den nya fattigvårdslagen m. m.

På initiativ av statens fattigvårdsinspektör föranstaltades år 1922 av dåvarande chefen för socialdepartementet om en utredning angående verkningarna i vissa avseenden av den nya fattigvårdslagstiftningen, vilken utredning närmast föranleddes därav att, såvitt det kunde bedömas, sagda lagstiftning icke syntes hava medfört förväntad minskning av fattigvårdstvisternas antal, utan tvärtom förorsakat ökning av desamma. Jämte det att från länsstyrelserna infordrades upplysningar i ovan berörda hänseende bereddes nämnda myndigheter tillika tillfälle att i samband därmed avgiva det yttrande, vartill desamma kunde finna anledning.

Av de yttranden, som med anledning härav inkommo till socialdepartementet, framgick, att antalet hos länsstyrelserna anhängiggjorda fattigvårdsmål undergått en betydlig ökning efter ikraftträdandet av den nya fattigvårdslagen, i det att, medan dylika mål under ett vart av åren 1917 och 1918 anhängiggjorts till ett antal av cirka 6,970, motsvarande siffror för de tre därpå följande åren utgjorde respektive 7,637, 8,637 och 10,076.

I de avgivna yttrandena hava de antagliga anledningarna till denna väsentliga stegring i antalet anhängiggjorda fattigvårdsmål ingående belysts. Såsom förklarliga anledningar till målens ökning har därvid angivits bl. a. att underlåtenhet att besvara i fattigvårdslagen såsom villkor för anhängiggörande av tvist emellan fattigvårdssamhällen föreskriven anmaning ävensom bestridande av ett även uppenbart rättmätigt ersättningskrav icke föranledde någon rättsförlust eller olägenhet för vederbörande förklarandepart, utan tvärtom för denna i förekommande fall medförde uppskov med betalning utan skyldighet att erlægga ränta å det sedermera utdömda beloppet, samt att å förklarandesidan ej sällan föredroges att även i fall av till synes klar betalnings-

skyldighet få ersättningsanspråket prövat av vederbörande länsstyrelse för att såmedelst få dess utslag såsom en slags verifikation till räkenskaperna till förebyggande av eljest möjliga anmärkningar i revisionshänseende gentemot vederbörande fattigvårdsstyrelse eller dess ordförande.

Skiftande förslag till ändringar i fattigvårdslagen för nedbringande av målens antal hava i yttrandena framställts. Från visst håll har sålunda framhållits lämpligheten av att, såsom i nu förevarande motion yrkats, införa ett stadgande i lagen om skyldighet för hemortskommun att gälda ränta å belopp, som skall utgå till vistelsekommun i ersättning för av denna utgivet understöd. Från andra håll har åter såsom lämpligt medel i ovan angivna syfte föreslagits införande av stadgande om skyldighet att till sökande i hithörande mål gälda ersättning för kostnader enligt de för vanliga rättegångsmål gällande regler. Av ett flertal länsstyrelser har framhållits, att anmaningsförfarandet, därest detsamma överhuvud skall bibehållas, borde kompletteras med föreskrift, varigenom den, som underlåte besvara gjord anmaning eller utan giltig grund bestrede betalningsskyldighet, utsattes för någon menlig påföljd av ekonomisk eller därmed likvärdig art. Såsom lämpliga dylika åtgärder har, utöver de förut berörda, ifrågasatts bl. a. förlust av rätt till invändning om preskription enligt 55 § i fattigvårdslagen, och införande av en särskild, jämförelsevis hög stämpelavgift (»fattigvårdsstämpel») å förklarandens exemplar av utslag i hithörande mål. — Såsom en praktisk åtgärd i syfte att inom ramen av gällande bestämmelser nedbringa antalet av de rena s. k. beloppstvister har vidare föreslagits kungörande i god tid av de av kammarrätten för tillämpning i dylika tvister under året antagna taxor.

Genom remiss den 16 november 1922 anmodades *kammarrätten* att avgiva yttrande i anledning av vad länsstyrelserna i de sålunda avgivna utlåtandena anfört. Sådant yttrande avgavs den 14 juni 1923. I detta har kammarrätten, efter att hava påpekat åtskilliga bestämmelser i fattigvårdslagen, vilka genom den möjlighet, de gåve till olika tolkning, utgjorde anledning till ett stort antal tvister, anfört bl. a. Därest anmaningsförfarandet icke visat sig ägnat att nedbringa fattigvårdsprocessernas antal — varom kammarrätten på grundval av det föreliggande materialet icke kunde uttala sig — kunde detsamma saklöst borttagas. Vid eventuellt bibehållande av förfarandet borde med hänsyn till den utveckling, förhållandena tagit, föreskrift meddelas därom, att allmänna lagens stadganden om rättegångskostnad skulle i tillämpliga delar gälla i mål, som handlades enligt lagen om fattigvård. Tillika kunde ifrågasättas, huruvida icke nedsättande av viss fullföljdsavgift, analog med den, varom stadgades i 30 kapitlet 19 § rättegångsbalken, lämpligen kunde föreskrivas såsom villkor för rätt att fullfölja talan till kammarrätt. Däremot ansåge sig kammarrätten böra avstyrka förslagen om särskild »fattigvårdsstämpel» samt om skyldighet att gälda ränta å kontanta utlägg. I sistnämnda avseende hade icke förebragts vägande skäl för avvikelse från

den sedan gammalt hävdade principen, att ränta å fattigvårdskostnad icke borde utgå; och komme säkerligen införande av ränteberäkning i fattigvårdsmål att ännu mera komplicera dessa. — Sedan genom nya fattigvårdslagen den faktiska mantalsskrivningsorten blivit avgörande för frågan om hemortsrätt och i samband därmed genomförts begränsning av tiden för anförande av besvär över vidtagen eller underlåten mantalsskrivningsåtgärd, vore jämväl vissa förtydliganden av eller förändringar i reglerna angående mantalsskrivning av behovet påkallade. I sådant hänseende borde särskilt beaktas den olikhet beträffande mantalsskrivning av person med okänd vistelseort, som förefunnes mellan de för Stockholms stad, å ena, samt övriga delar av landet, å andra sidan, gällande bestämmelser och som medförde, att Stockholm komme i en gynnsammare ställning i fattigvårdshänseende än övriga delar av landet.

Genom cirkulärskrivelser till länsstyrelserna av den 30 september och den 18 november 1924 har sedermera från socialdepartementet infordrats ytterligare upplysningar angående *dels* antalet under åren 1922 och 1923 anhängiggjorda fattigvårdsmål och *dels* antalet under vart och ett av åren 1917—1923 samt under 1924 t. o. m. oktober månad anhängiggjorda mål rörande fråga om vidtagen eller underlåten mantalsskrivningsåtgärd. Av de i anledning härav inkomna uppgifterna framgår, att under åren 1922 och 1923 anhängiggjorts fattigvårdsmål till ett antal av ej mindre än respektive 13,218 och 15,806, samt att mantalsskrivningsmål av ovan angivet slag anhängiggjorts till ett antal av under åren 1917—1923 respektive 121, 95, 171, 156, 323, 674 och 1,289 samt under 1924 t. o. m. oktober månad 1,585. Jämväl sistnämnda slag av mål förete sålunda under de senare åren en oroväckande stegring till antalet.

I detta sammanhang förtjänar ock erinras, att antalet till kammarrätten fullföljda fattigvårdsmål under de senare åren företett en i stort sett successiv ökning, i det att desamma utgjort för åren 1920—1924 respektive 669, 794, 1,305, 1,504 och 1,208.

*Motion vid
1923 års
riksdag
angående
borttagande
av an-
manings-
förfarandet.*

Vidare vill utskottet bringa i erinran, att i en vid 1923 års riksdag väckt motion hemställdes om upphävande av de i fattigvårdslagen intagna bestämmelser om förutgången skriftlig anmaning såsom villkor för anhängiggörande av tvist emellan fattigvårdssamhällen angående ersättning för lämnad fattigvård eller övertagande av försörjningsskyldighet för behövande.

Andra lagutskottet, som behandlade motionen, yttrade i däröver avgivet utlåtande nr 4 följande:

De vid fattigvårdslagens tillkomst hysta förhoppningarna om fattigvårdstvisternas minskning hade dittills icke uppfyllts, i det att tvärtom en avsevärd stegring i desammas antal inträtt. Utredning av vederbörande statsmyndighet hade emellertid igångsatts till klarläggande av de särskilda anledningarna därtill och möjliga botemedel däremot. Vid de överväganden, vartill nämnda utredning efter dess slutförande själfvallet komme att för-

anleda, torde även spörsmålet om anmaningsförfarandets bibehållande eller eventuellt vidare utbyggande komma att bliva föremål för en ingående omprövning. Då sålunda den av motionären väckta frågan kunde förutsättas komma att i ett vidare sammanhang inom den allra närmaste tiden bliva föremål för vederbörlig prövning, hemställdes, att motionen icke skulle till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Denna hemställan bifölls av riksdagens båda kamrar.

Anmärkas må slutligen ock, att sedan av justitieombudsmannen till chefen för socialdepartementet gjorts framställning om att råda bot å ovan anmärkta olikhet mellan de för Stockholm och landets övriga delar gällande bestämmelser angående mantalsskrivning av person med okänd vistelseort, Kungl. Maj:t i proposition, nr 67, till årets riksdag hemställt, att riksdagen i sådant syfte ville antaga visst vid propositionen fogat förslag till ändring av § 8 mom. 3 i mantalsskrivningsförordningen.

Proposition till årets riksdag ang. viss ändr. i mantalsskrivningsförordningen.

Såsom av det ovan anförda framgår, har efter den nya fattigvårdslagens tillkomst antalet anhängiggjorda fattigvårdsmål ökats högst väsentligt. Samtidigt kan ock konstateras en betydande stegring av antalet anhängiggjorda mantalsskrivningsmål. Sistnämnda förhållande sammanhänger otvivelaktigt mycket intimt med fattigvårdslagens bestämmelse om hemortsrättens avhängighet av den faktiska mantalsskrivningsorten. Härigenom hava vederbörande fattigvårdssamhällen tvingats att på helt annat sätt än förut öva kontroll å vidtagen eller underlåten mantalsskrivningsåtgärd.

Utskottets yttrande.

Den starka stegring i antalet fattigvårdstvister, som de senaste åren ägt rum, är ägnad att i flerahanda hänseenden väcka betänkligheter. Det lärer sålunda svårigen kunna undgås, att den egentliga fattigvården bliver i viss mån åsidosatt på grund av det myckna arbete, som särskilt fattigvårdsstyrelsens ordförande måste ägna åt tvisternas utförande. På grund härav är också att befara, att intresserade fattigvårdsmän, vilka icke äro tilltalade av det många gånger osympatiska processförandet, draga sig undan från aktivt deltagande i fattigvårdsarbetet. Ävenledes måste det stora antalet hithörande tvister givetvis medföra betydande tidsutdräkt med målens avgörande och härigenom vållas i sin mån avsevärda olägenheter såväl för vederbörande fattigvårdssamhällen som ock för de av tvisterna berörda understödstagare.

Enligt utskottets uppfattning äro med hänsyn till det ovan anförda snara och kraftiga åtgärder till nedbringande av fattigvårdstvisternas antal av behovet påkallade. Såsom ett medel i sådant syfte framställer sig det av motionären påyrkade stadgandet om skyldighet för hemortskommun att gälda ränta å belopp, som skall erläggas till vistelsekommun i ersättning för utgivet understöd. I vilken utsträckning sådan skyldighet, vars genomförande synes utskottet överensstämma med billighet och rättvisa, skall förmå verka i ovan antydd riktning, torde ej vara så lätt att på förhand förutsäga. Enligt mångens mening torde förväntningarna därutinnan, synnerligast beträffande

ersättningsbelopp av jämförelsevis mindre storlek, ej böra ställas alltför högt. Vissa praktiska svårigheter uppstålla sig också, särskilt i fråga om räntebereäkning vid åläggande av betalningsskyldighet för framtiden, något som ju i ej ringa utsträckning förekommer i fattigvårdstvister.

Tydligt är emellertid att, såsom förhållandena utvecklats sig, i allt fall jämväl andra åtgärder än den i motionen ifrågasatta erfordras för att råda bot på de nuvarande missförhållandena. I sådant avseende hava flera uppslag givits i de till socialdepartementet inkomna yttrandena. Med hänsyn härtill och då det torde vara lämpligt, att samtliga härutinnan framkomna förslag upptagas till övertvägande i ett sammanhang, har utskottet icke ansett sig böra biträda motionärens hemställan, att en lagändring nu genomföres i det i motionen angivna syfte. Med hänsyn till angelägenheten av att frågan om nedbringande av fattigvårdstvisternas antal vinner en snar lösning har emellertid utskottet funnit sig böra föreslå riksdagen att med anledning av förevarande motion avlåta en framställning i berörda syfte till Kungl. Maj:t, därvid det synes utskottet kunna förväntas, att förslag i ämnet skall kunna från Kungl. Maj:ts sida föreläggas redan nästkommande års riksdag.

I anledning av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte med anledning av förevarande motion i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville taga i övertvägande frågan om lämpliga åtgärders vidtagande i syfte att nedbringa antalet tvister av ovan angiven art samt till nästkommande års riksdag framlägga det förslag, vartill nämnda övertvägande kan föranleda.

Stockholm den 20 mars 1925.

På andra lagutskottets vägnar:

BROR PETRÉN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Bror Petrén*, *Sigfrid Hansson*, greve *Spens, von Koch**, *Martin Svensson*, *Schedin*, *Franzén* och *Åkerberg*;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i *Kalmar**, *Hagman*, *Hage*, *Magnusson* i *Skövde**, *Ödström*, *Johansson* i *Kälkebo*, *Holmström* i *Stockholm* och *Ros*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.